

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय ४७ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ श्रीकुलदेवतायै नमः॥
श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथाय नमः॥ ज्यांचें क्षणैक देखिल्या वदन।
होय अनंत जन्मदुःखदलन। तें परमानंद-जननस्थान। धन्य श्रीवदन साईचें॥१॥ ज्यांचें

झालिया कृपावलोकन। तात्काळ कर्मबंधविमोचन। स्वानंदपुष्टी निजभक्तजन। न लागतां क्षण लाधती॥२॥
ज्यांचिया कृपादृष्टीपुढें। कर्माकर्माचें फिटे बिरडें। यत्कृपासूर्याचिया उजियेडें। भवखद्योत दडे निस्तेज॥३॥
जगाचीं पापें भागीरथी धूते। तेणें ती स्वयें मलयुक्त होते। सांचला निजमल निरसावयातें। साधूंचे इच्छिते
चरणरज॥४॥ कधीं साधूंचे पाय लागती। कधीं मजमार्जीं स्नानार्थ येती। त्यावीण निजपापाची निर्गती। नव्हे,
हें निश्चिती जाणे ती॥५॥ ऐसिया साधूंचा मुकुटमणी। समर्थ साई यांची ही वाणी। जाणुनी अत्यादरें भाविक
सज्जनीं। आकर्णिजे पावनी ही कथा॥६॥ नवल या कथेचें महिमान। श्रोते सज्ञान वा अज्ञान। परिसतां तुटेल
कर्मबंधन। परमपावन कथा हे॥७॥ नयनांचाही नयन साई। श्रवणांचाही श्रवण पाहीं। तेणेंचि रिघोनि माझिये
हृदयीं। वार्ता जी ही निवेदिली॥८॥ साई स्वयें महानुभाव। परीसतां या कथेचा नवलाव। श्रोते विसरतील
देहभाव। अष्टप्रेमभाव दाटतील॥९॥ साईमुखींची हे कथा। लक्ष लावुनी तिच्या हृद्गता। तात्पर्यावरी दृष्टी
ठेवितां। कृतकर्तव्यता श्रोत्यांस॥१०॥ तरी विनंती परिसिजे श्रोतां। जरी मी या कथेचा वक्ता। मीही

तुम्हांसारिखाच रिता। न घेतां मथितार्था येथील ॥११॥ आठवितां तयांचें भक्तप्रेम। मन विसरे मनोधर्म। होय संसारत्रस्ता उपरम। याहुनी परम लाभ काय ॥१२॥ पूर्वकथेचें अनुसंधान। श्रोतां परिसिजे सावधान। होईल जीवा समाधान। कथा अव्यवधान परिसतां ॥१३॥ गताध्यायाचिये अंतीं। ऐकिली शेळ्यांची कथा श्रोतीं। तयां ठायीं बाबांची प्रीती। गतजन्मस्मृती तयांची ॥१४॥ तैसीच आतां हेही कथा। द्रव्यलोभाची परमावस्था। कैसी नेई अधःपाता। सावधानता परिसावी ॥१५॥ साईच पूर्ण कृपादृष्टी। कथा सूचवी उठाउठी। येऊं न देई श्रवणा तुटी। सुख-संतुष्टी वाढवी ॥१६॥ कथा वक्ता आणि वदन। स्वयें साईसमर्थ आपण। तेथें हेमाड किमर्थ कवण। उगाच टोपणनांवाचा ॥१७॥ बैसलों साईकथाब्धितटीं। त्या आम्हां काय कथांची आटाआटी। कल्पतरुचिया तळवटीं। कामना उठी तों सिद्धी ॥१८॥ काय दिनकराचिया घरीं। कोण दीपाची चिंता करी। जया अमृतपान निरंतरी। विषाची लहरी काय तया ॥१९॥ असतां आम्हां साईसारिखा। सदैव आमुचा पाठिराखा। वाण काय कथापीयुखा। यथेच्छ चाखा त्या हरिखा ॥२०॥ कर्मसूत्र मोठें गहन। कोणासही ना होई आकलन। ठकिजेति महासज्ञान। भावार्थी अज्ञान तरिजेत ॥२१॥ तैसाच दुर्गम ईश्वरी नियम। कोण करील त्याचा अतिक्रम। आचरा नित्य लौकिक धर्म। करावें तत्कर्म सर्वदा ॥२२॥ नाही तरी अत्यंत अधर्म। पावुनीयां मरणधर्म। जैसें जैसें जयांचें कर्म। पावती जन्म तदनुरूप ॥२३॥ 'यथाकर्म यथाश्रुत'। शुक्रबीज-समन्वित। कांहीं योनिद्वारीं प्रवेशत। स्थावरभावाप्रत कांहीं ॥२४॥ 'यथाप्रज्ञं हि संभवाः'। श्रुत्यर्थ नाही कवणा ठावा। जन्म घेणें तरी तो घ्यावा। रुचेल जीवा जो जैसा ॥२५॥ जाणा हे मूढ

अविद्यावंत। शरीरग्रहणालागीं उद्यत। जैसें जयांचें उपार्जित। शरीर प्राप्त तैसें तयां॥२६॥ म्हणून शरीरपाताआधीं। नरजन्माची अमोल संधी। दवडी ना जो आत्मबोधावधी। तो एक सुधी जाणावा॥२७॥ तोच संसारबंधमुक्त। इतर संचारचक्रीं पडत। कधींही शरीरत्वासी न मुक्त। यातना न चुकत जन्माच्या॥२८॥ आतां या कथेचा नवलाव। दुष्टवृत्तीसी अंतर्भाव। बुजे “मी देह” ही आठव। सात्त्विक अष्टभाव उठतील॥२९॥ गांठीं असतां अमूप धन। स्वभावें जो अत्यंत कृपण। धिग् धिग् तयाचें जीवन। आमरण शीण अनुभवी॥३०॥ त्यांतही वैरवृत्तीचा वारा। कदाकाळींही नव्हे बरा। तयापासाव मनासी आवरा। करील मातेरा जन्माचा॥३१॥ परस्परवैराचा परिणाम। उत्तमाचा जन्मे अधम। ऋण-वैर-हत्यांचा धर्म। फिटे तों जन्मपरंपरा॥३२॥ ये अर्थींची अमृत वाणी। साईमुखोद्गार परमपावनी। करितों सादर श्रोतयांलागुनी। असावें श्रवणीं सावधान॥३३॥ तीही कथा जैसी ऐकिली। जैसी माझिया स्मरणीं राहिली। तैसीच कथितों त्याच बोलीं। जे ती माउली वदली ते॥३४॥ साईच स्वयें चरित्रकार। लिहवून घेई कथाविस्तार। हेमाड केवळ निमित्तमात्र। सूत्रधार ज्याचा तो॥३५॥ “एके प्रातःकाळचे प्रहरीं। आठ वाजावयाचे अवसरीं। करूनियां नित्याची न्याहारी। पडलों बाहेरी फिरावया॥३६॥ मार्गीं जातां जातां श्रमलों। नदीकिनारीं एका पातलों। पाय धुतले स्नान केलों। अंतरीं धालो बहुवस॥३७॥ नदी तरी होती केवढी। या राहात्याच्या नदीएवढी। पाणी भरलें होतें दुथडी। कांठासी झाडी लव्हाळ्यांची॥३८॥ होती तेथें पायवाट। गाडीमार्गही होता स्पष्ट। वृक्षही कांठीं

होते घनदाट। छायाही उत्कृष्ट पडलेली ॥३९॥ वायू वाहे मंद मंद। तेणें मनाला बहु आनंद। दृष्टीं देखोनि वृक्षवृंद। बैसलों स्वच्छंद छायेसी ॥४०॥ जातां चिलीम भरावयाला। तदर्थ छापी भिजवावयाला। 'डरांव डरांव' शब्द ऐकिला। ध्वनी मज वाटला बेडकाचा ॥४१॥ नवल काय पाणीच जेथें। बेडूक असणें सहज तेथें। छापी भिजवून तंव मी परतें। घेतली हातें चकमक ॥४२॥ गारेवरी ठिणगी पाडून। चिलीम तयार झाली पेटून। तोंच एक वाटसरू येऊन। बैसला वंदून मजपाशीं ॥४३॥ नम्रपणें मजकडून। चिलीम आपुले हातीं घेऊन। 'लई लांब झुकलांत' म्हणून। आदरें मज पुसून राहिला ॥४४॥ 'मशीद फार लांब येथून। तेथें जातां होईल ऊन। हें पलीकडे माझें सदन। चिलीम पिऊन जाऊं कीं ॥४५॥ तेथें 'वांईच खा कीं भाकर। स्वस्थ आराम करा 'विळभर। मग ऊन खालीं झालियावर। खुशाल माघारां परतावें ॥४६॥ मीही येईन बरोबर'। ऐसें भाषण झालियावर। चिलीम पेटवुनीयां वाटसर। देई मज सादर ओढावया ॥४७॥ तिकडे तो बेडूक आर्त स्वरें। ओरड करूं लागे गजरें। चौकशी केली त्या वाटसरें। कोण बरें हा ओरडतो ॥४८॥ तंव मी वदें नदीकांठीं। बेडूक सांपडलासे संकटीं। लागलें त्याचें कर्म त्यापाठीं। ऐक ती गोठी तुज कथितों ॥४९॥ पूर्वजन्मीं जैसें करावें। इये जन्मीं तैसें भरावें। कर्मभोगा सादर व्हावें। आतां रडावें किमर्थ ॥५०॥ मग ऐसें हें परीसून। चिलीम माझिया हातीं देऊन। निघाला वाटसरू तेथून। म्हणे मी पाहून येतो जरा ॥५१॥ असे खरोखर तो बेडूक।

अथवा कोणी प्राणी आणीक। मन तरी करूं निःशंक। काय त्या दुःख आहे तें ॥५२॥ ऐसी तयाची इच्छा बघुनी। म्हणालों मी जा ये पाहोनी। एका मोठ्या सर्पाचे वदनीं। बेडूक पडूनि ओरडतसे ॥५३॥ दोघेही महा हरामखोर। दोघांचींही कृत्यें अघोर। पूर्वजन्मींचीं पापें भयंकर। पावले देहांतर भोगावया ॥५४॥ असतां चालले ऐसे विचार। गेला वाटसरू त्या जाग्यावर। आला पाहुनी प्रत्यक्ष प्रकार। म्हणे तो साचार वृत्तांत ॥५५॥ सर्पही तो जैसा काळ। ऐसा मोठा जबडा विशाळ। बेडूकही मोठा विक्राळ। परी तो फराळ सर्पाचा ॥५६॥ घडी अर्धघडीचा सोबती। पडली सर्पामुखीं आहुती। काय विचित्र कर्मगती। क्षणांत निश्चिती होईल त्या ॥५७॥ तंव मी म्हणालों तयातें। 'तो काय करितो निश्चिंतीतें। त्याचा मी बाप आहे ना येथें। मग मी कशातें पाहिजे ॥५८॥ सोडूनियां आपुलें स्थान। बैसलों जो येथें येऊन। तो काय बेडूक खाऊं देईन। पहा सोडवीन त्या कैसा ॥५९॥ आतां ही झुंज सोडविल्यावरी। आपण जाऊं आपुले घरीं। जा जा एकदां चिलीम भरीं। पाहूं मग काय करी सर्प ॥६०॥ चिलीम तात्काळ तयार केली। वाटसरूनें स्वयें चेतविली। झुरका मारून मजपुढें केली। हातीं मीं घेतली ओढावया ॥६१॥ मारिले म्यां झुरके दोन। वाटसरूला सर्वें घेऊन। गेलों त्या लव्हाळ्यामधून। पावलों तें स्थान विवक्षित ॥६२॥ पुनश्च सर्प अवलोकून। वाटसरू तो गेला भिऊन। केवढें हें धूड म्हणून। निवारी मजलागून भीतीनें ॥६३॥ म्हणे नका हो जाऊं पुढें। सर्प तो येईल आपुलेकडे। पळूं म्हणतां स्थळ हें सांकडें। नका हो तिकडे जाऊं नका ॥६४॥ अवलोकितां ऐसा देखावा। वाटसरू तो भ्याला जीवा। मग त्या दोघांचिया वैरभावा-। संबंधें परिसावा उपदेश ॥६५॥ अरे बाबा वीरभद्राप्पा। अजून हा तुझा

वैरी बसाप्पा । पावला नाहीं कां अनुतापा । दर्दुररूपा आला तरी ॥६६॥ तूंही आलासी सर्पयोनी । तरीही हाडवैर अजुनी । आतां तरी शरम धरुनी । वैर त्यजुनि स्वस्थ रहा ॥६७॥ शब्द पडतां मुखांतुनी । सर्प जो पळाला बेडूक सोडुनी । सत्त्वर खोल पाण्यांत शिरुनी । अदृश्य तेथूनि जाहला ॥६८॥ मृत्यूचिये मुखामधला । बेडूक टणकन उडून गेला । तोही झाडींत जाऊन लपला । वाटसरू झाला साश्चर्य ॥६९॥ म्हणे हें काय न कळे मजला । शब्द मुखींचा तो काय पडला । बेडूक कैसा सापानें सोडिला । सापही दडला तो कैसा ॥७०॥ यांतील वीरभद्राप्पा कोण । तैसाच यांतील बसाप्पा कोण । वाटसरू पुसे वैराचें कारण । म्हणे मज निवेदन करा कीं ॥७१॥ बरें आधीं झाडाखालती । जाऊं ओढूं चिलीम मागुती । म्हणालों करीन जिज्ञासापूर्ती । मग मी स्वस्थळाप्रती जाईन ॥७२॥ आलों दोघे झाडाखालीं । पडली होती दाट साउली । गार वाऱ्याची झुळुक चालली । पुनश्च सळगावली चिलीम ॥७३॥ वाटसरूनें आधीं ओढिली । पश्चात् माझिये करीं दिधली । ती मीं ओढितां ओढितां कथिली । कथा त्या वहिली वाटसरूस ॥७४॥ पहा माझिये स्थळापासून । कोस दोन अथवा तीन । इतकेंच दूर पवित्रस्थान । महिमासंपन्न होतें जुनें ॥७५॥ तेथें एक महादेवाचें । मोडकें देऊळ कधीं काळाचें । तयाचिया जीर्णोद्धारचें । आलें सर्वांचे मनांत ॥७६॥ तदर्थ मोठी वर्गणी केली । बरीच रक्कम गोळा झाली । पूजेअर्चेची व्यवस्था ठरविली । पूर्ण आंखिली रूपरेषा ॥७७॥ तेथील एक मोठा धनिक । नेमिलें त्या व्यवस्थापक । पैसा केला तयाचे हस्तक । पूर्ण निर्णायक तो केला ॥७८॥ तयानें कीर्द ठेवावी पृथक् । तींत आपुली वर्गणी रोख । जमा करावी हें कार्यही अचूक । करावें प्रामाणिकपणानें ॥७९॥ परी तो जात्या मोठा कंजूष । खार न लागावा

पदरास। ऐसिया धोरणें चालवी कामास। तेणें तें तडीस जाईना ॥८०॥ खर्च केली सारी रक्कम। अर्धेमुर्धे जाहलें काम। खर्चीना हा पदरचा दाम। गांठींचा छदाम सोडीना ॥८१॥ जरी मोठा सावकार। कृपणपणाचा पूर्णावतार। बोलाची नुसती पेरी साखर। कामासी आकार येईना ॥८२॥ पुढें त्याच्या जमली घरीं। मंडळी पैसा जमविणारी। म्हणे ही तुझी सावकारी। काय तरी रे कामाची ॥८३॥ महादेवाचा जीर्णोद्धार। तूं न लावितां हातभार। पडेल कैसा नकळे पार। कांहीं विचार कर याचा ॥८४॥ करूनि लोकांची मनधरणी। पुनश्च मिळवूं आणीक वर्गणी। तीही देऊं तुज पाठवूनी। आण कीं ठिकाणीं हें काम ॥८५॥ पुढें आणीक पैसा जमला। उत्तम प्रकारें हातीं आला। कांहीं न त्याचा उपयोग झाला। धनिक बैसला तो स्वस्थ ॥८६॥ असो जातां कांहीं दिवस। आलें देवाजीच्या मनास। याच धनिकाच्या कुटुंबास। जाहला ते समयास दृष्टांत ॥८७॥ तूं तरी हो जागी ऊठ। बांधीं जा त्या देऊळा घुमट। जे खर्चशील त्याची शतपट। तुज तो नीळकंठ देईल ॥८८॥ दुसरे दिवशीं तो दृष्टांत। पतीच्या कानीं घातला साद्यंत। कवडी खर्चतां जया प्राणांत। तया हा अत्यंत उद्वेगक ॥८९॥ करावा अहर्निश वित्तसंचय। दुजा न ज्याच्या चित्ता विषय। तयास या स्वप्नाचा आशय। द्रव्याचा व्यय केवीं पटे ॥९०॥ त्याने सांगितलें पत्नीस। मी न मानीं दृष्टांतास। मुळींच नाहीं माझा विश्वास। मांडला उपहास तियेचा ॥९१॥ जैसी जयाची चित्तवृत्ती। तैसीच तया जगत्स्थिती। स्वयें असलिया शठप्रकृति। इतरही दिसती तैसेच ॥९२॥ जरी असतें देवाचे मनीं। माझाच पैसा घ्यावा काढुनी। मी काय दूर

होतों तुजपासुनी। तुझेच स्वप्नीं कां गेला ॥९३॥ तुलाच कां हा दृष्टांत झाला। मलाच कां तो देवें न दिधला। म्हणोनि येईना भरंवसा मजला। याचा न समजला भाव ॥९४॥ असावें हें खोटें स्वप्न। अथवा हा असेल ईश्वरी यत्न। नवरा-बायकोत व्हावी उत्पन्न। दुही हें चिन्ह दिसतें मज ॥९५॥ जीर्णोद्धाराचिये कामीं। साहा माझे आहे कां कमी। महिन्या महिन्यास होते रिकामी। थैली आम्हीं भरलेली ॥९६॥ लोक आणित्ती रक्कम सारी। दिसतें खरें हें बाह्यात्कारीं। जमाखर्चाची पद्धती व्यापारी। नुकसानकारी मज बहु ॥९७॥ लोकांनाही नाहीं अवगत। कळावें तें कैसें तुजप्रत। तेव्हां हा जो तुझा दृष्टांत। येईना यथार्थ मानावया ॥९८॥ खरा मानितां होईल फसगत। निद्राभंगें पडती दृष्टांत। ते काय कोणी मानी यथार्थ। धनिकें हा सिद्धांत ठरविला ॥९९॥ ऐकून बाईल बसे निवांत। पतीपुढें ती निरुत्तर होत। पैसा जरी लोक जमवीत। संतोषें देत क्वचित्चि ॥१००॥ प्रेमेंवीण भिडेभाडें। पडतां आग्रह अथवा सांकडें। जें दिधलें तें देवा नावडे। गोडीचें थोडेंही बहु मोल ॥१०१॥ जैसा जैसा पैसा जमत। कामही तैसें तैसें होत। पैसा थकतां कामही थकत। ऐसें तें दिरंगत चाललें ॥१०२॥ धनिक काढीना कृपण जैसा। आपुल्या पिशवींतील एकही पैसा। पुनश्च झाला दृष्टांत कैसा। कांतेस तो परीसा धनिकाच्या ॥१०३॥ नको आग्रह करूं पतीस। पैसा देण्यास देऊळास। भाव तुझा पुरे देवास। द्यावें तव इच्छेस येईल तें ॥१०४॥ पैसा एक मनोभावाचा। स्वसत्तेचा तो लाखाचा। अर्पण देवास करीं साचा। विचार पतीचा घेऊन ॥१०५॥ करूं नको व्यर्थ शीण। मना येईल तें द्यावें आपण। स्वसत्तेचें अल्प प्रमाण। असेना, अर्पण करीं तें ॥१०६॥ यथें केवळ भाव कारण। तुझा तो आहे हें जाणून। कांहीं तरी दे दे म्हणून।

आग्रह जाण देव धरी ॥१०७॥ तरी जें असेल अल्प वित्त। देऊनि होई तूं निश्चिंत। भावावीण देणें तें अनुचित। देवा न यत्किंचित आवडे ॥१०८॥ विनाभाव जो देईल। त्याचें तें सर्व मातीमोल। अंतीं समूळ होईल निष्फळ। अनुभव हा येईल अविलंबें ॥१०९॥' असो हा दृष्टांत ऐकुनी। केला तिनें निश्चय मनीं। पितृदत्त अलंकार वेंचूनि। मागणें परीपूर्ण करावें ॥११०॥ मग तिनें पतीलागून। केला तो निश्चय निवेदन। पतीनें तें घेतलें ऐकून। अंतरीं उद्विग्न जाहला ॥१११॥ लोभ तेथें कैचा विचार। नाही देव धर्म आचार। मनीं म्हणे हा काय अविचार। भ्रांतिष्ट साचार ही झाली ॥११२॥ म्हणे हे तिचे अलंकार। करूनियां सर्वांचा आकार। मोल ठरवुनी एक हजार। जमीन नांवावर चढवावी ॥११३॥ अलंकार खरीदिले आपण। पैशाऐवजीं पत्नीलागून। दिधली आपुली जमीन खाजण। होती जी गहाण कोणाची ॥११४॥ जमीनही ती होती 'ओसिक। पर्जन्यकाळींही नापीक। पत्नीस म्हणे करून टाक। अर्पण पिनाकपाणीस ॥११५॥ हजाराची ऐसी जमीन। करितां देवालागीं दान। दृष्टांतानुरूप होईल प्रसन्न। होसील उत्तीर्ण ऋणांतुनी ॥११६॥ असो मानून पतीचें वचन। कृपणकांता तंव जमीन। प्रेमभावे करी अर्पण। शंकरसंतोषण व्हावया ॥११७॥ वस्तुस्थिती पाहूं जातां। दोनशेंच्या कर्जाकरितां। धनिकापार्शीं गहाण असतां। डुबकीची सत्ता हिजवर ॥११८॥ डुबकी एक अनाथ बाई। जमीन तिच्या सत्तेची ही। तीही जमीन गहाण देई। आपत्तीपार्यीं

३. खान्या पाण्याची रेंताळ जमीन ४. ओस, पडीत जमीन

द्रव्याच्या ॥११९॥ परी धनिक महालोभी । शंकराही फसवितां न भी । कांतेचें स्त्रीधन दाबी । कपटलाभीं सुख मानी ॥१२०॥ बहु खोटी हे विषयलालसा । करी विषयासक्ताचे नाशा । गुंतू नये या विषयपाशा । जीविताशा असेल जरी ॥१२१॥ श्रवणलालसे मरे कुरंग । सुंदरमणिधारणें भुजंग । तेजावलोकन-गोडिये पतंग । ऐसा हा कुसंग विषयांचा ॥१२२॥ विषयभोगा लागे धन । तदर्थ यत्न करितां गहन । विषयतृष्णा वाढे दारुण । अशक्य निवारण तियेचें ॥१२३॥ निःसंशय बुडीत जमीन । प्रयत्नेंही न पिके कण । ती म्हणे करा कृष्णार्पण । काय तें पुण्य दानाचें ॥१२४॥ जेथें न यत्किंचितही संकल्प । कृष्णार्पण तें निर्विकल्प । ऐसें नव्हे तें जोडिलें पाप । अंतीं जें संतापकारक ॥१२५॥ येरीकडे गरीब ब्राह्मण । जो त्या देवाचें करी पूजन । देवार्थ जमीन होतां संपादन । पावला समाधान अत्यंत ॥१२६॥ असो पुढें कांहीं कालें । विपरीतचि होऊनि गेलें । कृतिका नक्षत्र अपार वरसलें । तुफान झालें भयंकर ॥१२७॥ एकाएकीं वीज पडली । इमारत ती सारी खचली । “धनी तेवढी सुरक्षित राहिली । दग्ध झाली अवशेष ॥१२८॥ धनिकावरही पडला घाला । निजकांतेसह तोही निमाला । डुबकीही पावली पंचत्वाला । शेवट हा झाला तिघांचा ॥१२९॥ पुढें हा धनिक मथुरा नगरीं । एका गरीब ब्राह्मणाउदरीं । तयाची ती भाविक अंतुरी । पुजाऱ्या घरीं जन्मली ॥१३०॥ नांव तिचें ठेविलें गौरी । डुबकीचीही आणीक परी । शंकराचिया गुरवाचे उदरीं । तिये नारीचा नर झाला ॥१३१॥ तया नराचें बारसें केलें । चनबसाप्पा नाम ठेविलें । ऐसें तिघांचें स्थित्यंतर घडलें । फलोन्मुख झालें तत्कर्म ॥१३२॥ धनिक पावतां

५. बेवारशी घराची जमीन

पुनर्जन्म। वीरभद्र ठेविलें नाम। हेंच कीं प्रारब्धकर्माचें वर्म। भोगेंच उपरम तयासी॥१३३॥ शंकराचा जो पुजारी। तयाची मज आवड भारी। नित्य येऊनि आम्हां घरीं। चिलीम मजबरोबरी पीतसे॥१३४॥ मग आम्ही आनंदनिर्भर। गोष्टी कराव्या रात्रभर। गौरी वाढली झाली उपवर। तीसही बरोबर आणीतसे॥१३५॥ तीही माझी भक्ती करी। एके दिवशीं पुसे पुजारी। धुंडूनि पाहिलीं स्थळें सारीं। कुठेंही पोरीचें जमेना॥१३६॥ बाबा ठिकाण पाहतां थकलों। प्रयत्न हरले टेकीस आलों। किमर्थ वाहसी चिंता मी वदलों। वर मार्ग चालों लागला॥१३७॥ मुलगी तुझी भाग्यशाली। होईल मोठी पैसेवाली। तिलाच शोधित आपुले पाऊलीं। वर तिचा चालीस लागला॥१३८॥ अल्पावकाशें तुझिया सदना। येईल पुरवील तुझी कामना। करील गौरीचिया पाणिग्रहणा। तुझिया वचनानुसार॥१३९॥ येरीकडे वीरभद्र। गरीबीचा घरसंसार। आईबापांस देऊनि धीर। सोडोनि जो घर निघाला ॥१४०॥ तो गांवोगांवीं भिक्षाटन। कधीं मोलमजुरी करून। कधीं जें मिळे तेंच खाऊन। संतुष्ट राहून फिरतसे॥१४१॥ फिरतां फिरतां दैवें आला। पुजाऱ्याचिये सदना पातला। अल्लामियाची अघटित लीला। आवडूं लागला सकळांस॥१४२॥ होतां होतां लोभ जडला। वाटलें गौरी द्यावी त्याला। नाडी-गोत्र-गण-योग जुळला। आनंद झाला पुजारिया॥१४३॥ सर्वें घेऊन वीरभद्राला। एके दिवशीं पुजारी आला। दोघां पाहुनी त्या समयाला। विचार स्फुरला एकाएकीं॥१४४॥ विचारासरिसा उच्चार झाला। सांप्रत लग्नाला मुहूर्त असला। तर तूं याला या गौरीला। देऊनि मोकळा हो आतां॥१४५॥

घेऊनियां कांतेचें अनुमत। वर वीरभद्र केला निश्चित। पाहोनियां विवाहमुहूर्त। विवाह यथोचित लाविला॥१४६॥ पूर्ण होतां निजकार्यार्थ। कुटुंब आलें दर्शनार्थ। आणीक माझिया आशीर्वादार्थ। प्रपंची कृतार्थ व्हावया॥१४७॥ दिधलें उल्हासें आशीर्वचन। मिळूं लागतां सुखाचें अन्न। वीरभद्राची मुद्रा प्रसन्न। जाहली सुखसंपन्न होतांचि॥१४८॥ तोही माझे भक्तीस लागला। अल्पावकाशें संसार थाटला। परी भाग्याचा कोण आथिला। येशें न जो विटला पैशावीण॥१४९॥ या पैशाचा मोठा पेंच। थोरांमोठ्यांसही त्याचा जाच। वीरभद्राही समयीं टांच। द्रव्याचा असाच हा खेळ॥१५०॥ बाबा ही बेडी मोठी दुर्धर। पैशावांचून होतो बेजार। कांहीं तरी सांगा प्रतिकार। जेणें मज संसार झेपेल॥१५१॥ घालितों पार्यां लोटांगण। आतां न बरवें प्रतारण। करा माझें संकट निवारण। तुम्हीच या कारण लग्नाला॥१५२॥ मीही त्याला बहु बोधावें। प्रेमें आशीर्वचना द्यावें। 'अल्ला मालिक' त्या हें ठावें। संकट निरसावें त्यानेंच॥१५३॥ जाणोनि वीरभद्र-मनोगत। पुरावे इच्छित मनोरथ। म्हणोनि मी त्यातें आश्वासित। व्हावें न दुश्चित्त यत्किंचित॥१५४॥ निकट तुझा भाग्यकाळ। करूं नको व्यर्थ तळमळ। द्रव्य तुझ्या हाताचा मळ। होईल सुकाळ तयाचा॥१५५॥ द्रव्यानें मांडिली माझी हेळणा। विसंबेना कांतेचा आणा। पुरे पुरे ही आतां विटंबना। नको हा मोठेपणा लग्नाचा॥१५६॥ असो पुढें झालें अभिनव। पहा गौरीच्या ग्रहांचें गौरव। खाजण जमिनीस चढला भाव। कळेना माव देवाची॥१५७॥ आला एक खरेदीदार। लाख रुपये द्यावया तयार। अर्थे रोख दिधले जागेवर। अर्थे हप्त्यावर ठरविले॥१५८॥ प्रतिवर्षीं दोन हजार। सव्याज द्यावे झाला

विचार। पैका पंचवीस वर्षानंतर। भरपाई भरपूर गौरीची ॥१५९॥ ठराव सर्वास पसंत पडला। चनबसाप्पा गुरव उठिन्नला। पैका म्हणे जो शंकरा अर्पिला। गुरव पहिला मालिक त्या ॥१६०॥ तो म्हणे मज गुरवासाठीं। अर्थे व्याज वर्षाकाठीं। मिळावें माझिया हिशापोटीं। त्यावीण संतुष्टी मज नाही ॥१६१॥ वीरभद्राप्पा नेदी कांहीं। चनबसाप्पा स्वस्थ न राही। जुंपली वादावादी पाहीं। आले ते दोघेही मजकडे ॥१६२॥ शंकर तियेचा पूर्ण स्वामी। जमीन येईना ती इतरा कार्मीं। न पडावें व्यर्थ लोभसंभ्रमीं। दोघांस मग मीं सांगितलें ॥१६३॥ अर्पिली जी शंकराप्रती। तिचेंच मोल आहे हें निश्चिती। गौरीवीण जे जे अभिलाषिती। त्यांच्या माती तोंडांत ॥१६४॥ देवाचिया अनुज्ञेवीण। शिवेल जो या पैशाला कोण। होईल देवाचे कोपास कारण। मत्ता ही संपूर्ण देवाची ॥१६५॥ प्रभुत्व जीवर पुजारियाचें। गौरीचें नातें वारसपणाचें। काय चाले तें परकीयांचें। गौरीचें स्वसत्तेचें तें धन ॥१६६॥ म्हणोनि मग मी त्या दोघांतें। वदलों गौराईचिया सत्तें। वर्ततां घेऊनि तिच्या अनुमतातें। कृतार्थतेतें पावाल ॥१६७॥ वर्तल्या तिचिया इच्छेबाहेर। देव नाही राजी होणार। वीरभद्राप्पास नाही अधिकार। स्वतंत्र व्यवहार करावया ॥१६८॥ ऐसा जरी मीं माझा विचार। केला परिस्फुट तेथें साचार। तरी वीरभद्र रागावला मजवर। शिव्यांचा गजर वरसला ॥१६९॥ तो म्हणे बाबा तुमचिया मनीं। माझिया पत्नीची मालकी स्थापुनी। सर्व रकमेचा ढेंकर देऊनि। निजहित साधुनी बैसावें ॥१७०॥ परिसोनि हे तयाचे शब्द। झालों मी जागचे जागीं स्तब्ध। अल्लामियाची करणी अगाध। उगाच कां खेद करावा ॥१७१॥ वीरभद्राप्पा मज हें बोलला। घरीं कांतेवरी अति तणाणला। ती तंव दुपारीं दर्शनाला। येऊनि विनवायाला

लागली ॥१७२॥ बाबा कोणाचिया बोलावर। लक्ष देऊनि अवकृपा मजवर। न करावी मी पसरितें पदर।
लोभ मज कन्येवर असावा ॥१७३॥ ऐसे तिचे शब्द परिसोन। म्यां तीस दिधलें पूर्ण आश्वासन। सात समुद्र
न्यहाल करीन। तुज, त्वां खिन्न नसावें ॥१७४॥ तेच रात्रीं असतां निद्रिस्त। गौरीबाईस झाला दृष्टांत।
शंकरानें येऊनि स्वप्नांत। कथिलें ती मात परिसावी ॥१७५॥ 'पैसा हा सर्व तुझा पाहीं। देऊं नको कोणास
कांहीं। व्यवस्था तुज वदतों तीही। सदा राहिल ऐसें करीं ॥१७६॥ देऊळाप्रीत्यर्थ जो जो पैसा। चनबसाप्पा
सांगेल तैसा। लावावा मज त्याचा भरंवसा। निर्बंध हा ऐसा राखावा ॥१७७॥ इतर कार्या पैसा लावितां।
व्हावी न पैशाची अव्यवस्था। म्हणून मशिर्दीतील बाबांस न पुसतां। कांहींही व्यवस्था न करावी ॥१७८॥
गौरीबाईनें तो मजला। दृष्टांत साद्यंत कथन केला। मींही सल्ला यथोचित दिधला। मानावयाला
दृष्टांत ॥१७९॥ मुद्दल तुझे तूच घेई। चनबसाप्पास व्याजाची निमाई। ऐसें नित्य करीत जाई। संबंध नाही
वीरभद्रा ॥१८०॥ ऐसें आम्ही असतां बोलत। दोघेही ते आले भांडत। परस्परांनीं व्हावें शांत। उपाय मीं
अत्यंत वेंचले ॥१८१॥ शंकराचा तो दृष्टांत। झाला जो होता गौराईप्रत। दोघांसही कथिला साद्यंत। परिसोनि
उन्मत्त वीरभद्र ॥१८२॥ वीरभद्रें शिव्यांची लाखोली। प्रतिपक्षावर यथेच्छ वाहिली। अद्वैत भाषणें केलीं।
वृत्ति गांगरली दुजियाची ॥१८३॥ तयास झाला उन्मत्त-वात। शिव्याशापांची बडबड करीत। सांपडशील
तेथें घात। करीन मी म्हणत मुखानें ॥१८४॥ चनबसाप्पास अनुलक्षून। वीरभद्राप्पा उन्मत्त होऊन। म्हणे मी

६. कृपेने बहाल करीन. ७. निम्मे, अर्धे

तुझे तुकडे करीन। खाईन गिळीन सगळेच ॥१८५॥ चनबसाप्पा भीतित्रस्त। पाय माझे घट्ट धरीत। म्हणे करा मज संकटमुक्त। अभय मग देत मी त्याला ॥१८६॥ तंव मी दीन चनबसाप्पातें। धीर देऊनि वदलों तेथें। वीरभद्राचिया हस्तें। मरूं मी तूतें देईना ॥१८७॥ असो पुढें होऊनि वात। वीरभद्राचा जाहला अंत। तो मग जन्मला सर्पयोनींत। ऐसें त्या देहांतर जाहलें ॥१८८॥ चनबसाप्पास पडली दहशत। तींतचि जाहला त्याचा अंत। जन्म पावे दर्दुरयोनींत। ऐसें हें चरित तयाचें ॥१८९॥ पूर्वजन्मींच्या वैरासाठीं। जन्म आला सापापोटीं। लागला बसाप्पा-दर्दुरापाठीं। धरी त्या शेवटीं वीरभद्र ॥१९०॥ दर्दुरूपें बसाप्पा दीन। भद्राप्पा-सर्पामुखीं पडून। परिसून तयाचें करुणावचन। हेलावलें कीं मन माझें ॥१९१॥ पूर्वदत्तवचन स्मरून। सर्पाचिया तोंडामधून। चनबसाप्पा मुक्त करून। पाळिलें वचन मीं आपुलें ॥१९२॥ अल्ला निजभक्तांलागून। संकटसमयीं ये धांवून। त्यानेंच येथें मज पाठवून। करविलें रक्षण भक्ताचें ॥१९३॥ हें तों प्रत्यक्ष अनुभवा आलें। वीरभद्राप्पास हांकून लाविलें। चनबसाप्पास संकटीं तारिलें। सकल हें केलें देवाचें ॥१९४॥ असो आतां भर कीं चिलिमी। पिऊन जाईन आपुले धामीं। तूंही जाई आपुले ग्रामीं। लक्ष मन्नामीं असूं दे ॥१९५॥ ऐसें वदोनि चिलीम प्यालों। सत्संगाचें सौख्य लाधलों। फिरत फिरत परत आलों। परम मी धालों निजांतरी ॥१९६॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते। भक्त हेमाडपंतविरचिते। श्रीसाईसमर्थसच्चरिते। श्रीसाईमुखश्रुतकथाकथनं नाम सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्रीसद्गुरूसाईनाथार्पणमस्तु। शुभं भवतु ॥